

בקדושתו של אהרן

מרן הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א

סניגורם של ישראל

חז"ל (מגילה טז.) "כשהן יורדין יורדין עד עפר", ולא הסתפק בכך שניהל אטליז לממכר בשר טרפות, אף החציף פניו ותלה שלט בפתח חנותו לאמור: "כאן מוכרים בשר חזיר". באו וסיפרו לפני מרן כמה גדולה היא עזות פניו של פלוני, שמסוגל הוא להודיע בשער בת רבים באותיות של לשון הקודש כי מכשיל הוא את ההמון באיסור מאוס. בטוחים היו, שעל כגון דא לא ימצא מרן כל זכות להמליץ עליו. שמע מרן ונענה: "אף במצבו הירוד, הרגיש יהודי זה אחריות בלבו שלא להכשיל יהודים, בראותם כי יהודי מוכר בשר ויטעו לחשוב כי הבשר כשר, ומתוך רגש של ערבות הוא מודיעם לבל יכשלו".

אף המעשה הבא אירע בראצפערט, שבאחד הימים הבחין מרן לשילדים מטפסים על הגדר החוצצת בין חצרו לחצר השכן, ואגב טיפוסם על הגדר נושרים פירות מהעץ השייך לשכן. פנה מרן להבחור ישראל דוד ניווער, שיגש אליהם וימנע אותם מהטיפוס על הגדר, והוסיף בהאי לישנא: "הגם שבדיעבד יש להם היתר, אבל בוודאי שאין זה לכתחילה". התפלאו הנוכחים, מהיכן המציא מרן היתר דחוק להתיר בדיעבד את מעשי הנערים, ואחד מהם - הרה"צ רבי משה מהולושיץ זצ"ל הי"ד - פנה והעיר למרן, כי אמנם מנסה הוא לדונם לכף זכות, ברם איזה היתר יש למעשה שעשו. השיב לו מרן, כי הגדר עקומה, ובטיפוסם מיישרים הנערים את הגדר, ונמצא שעושים הם טובה לבעל הבית.

וכאשר העיר אחד מבני המשפחה, כי בעל הבית מוחל ומוותר על 'טובה' זו, השיב לו מרן: "איך בעט דרך איבער, עס איז דא א הלכה 'זיכן לאדם שלא בפניו', ובשעת מלאכה מותרים לאכול" (= מבקש אני מחילתך, הלא יש הלכה ש'זיכן לאדם שלא בפניו', וכאשר עושים הם במלאכת

היה משומרי תורה ומצוות. פעם שמע מרן שמדברים אודות בעל הדירה, שהוא 'ציוניסט' ואינו הולך בדרכי ישראל סבא, ועד כדי כך הרחיק, שהוא מגדל בחצרו עדר שלם של 'דבר אחר'. ניגש אחד האברכים ושאל את מרן, מה יש לו להגיד על אדם כזה שהוא גם נמנה עם ה'ציונים' שהרחיקו עצמם מכרם בית ישראל, ואף בחייו הפרטיים הוא מתנכר לדתו עד כדי גידול 'דבר אחר' בחצר ביתו. השיב לו מרן: "מדוע אינכם מבינים את מעשיו. הלא אומרים שהוא 'ציוניסט', ואם הוא חובב ציון בוודאי הוא מצפה מאד לביאת משיח צדקנו, וכה עזה ציפייתו

בהזדמנויות שונות, כאשר סחו בפניו על יהודי הרחוק מחיי תורה ומצוות, היה מציין אודותיו: "ער איז דאך פון די רמב"ם'ס חסידים" (= הלא הוא מחסידיו של הרמב"ם), בהסתמכו על דברי הרמב"ם (פ"ד מהלכות אישות, הלכה ט"ו, שיהודי מומר אינו יכול להוציא עצמו מכלל ישראל, ולכן 'ישראל' משומד שקידש, אף על פי שהוא עובד עבודה זרה ברצונו, הרי אלו קידושין גמורין וצריכה ממנו גט"). (ספר פאר משה)

ובהיותו במארינבאד, ניגש למרן אדם שלא ניכרה עליו יהדותו והציג עצמו כי יהודי הוא. לאחר שנפנה הלה והלך, אמר מרן: "הלא לפי שיטת הרמב"ם, כל שאינו מתבייש ביהדותו הוא ישראל גמור".

(הרה"ח ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל)

סמוך לעזיבת מרן את פעסט, לקראת עלייתו לארץ ישראל, הלך לבקר בביתם של הרבנים דמתא, וביניהם בא לבקר אצל הראב"ד הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל. תוך כדי שטיפס במדרגות לדירת מגוריו של הראב"ד, נזקק לעצור ולפוש בקומה הראשונה, וכדרכו בקודש הביאו המשמשים בקודש את כסאו מביתו. בין מלווי מרן היה אחד העסקנים שלא היה בקי בגינוני שמירת הלשון, וכשישב מרן לנוח אמר הלה כי בית זה שייך ליהודי שהשתמד. על אתר נענה מרן ואמר: "אה, ער איז דאך פון די רמב"ם'ס חסידים" (= הלא הוא מחסידיו של הרמב"ם), וציין כי כן פסק הרמב"ם (פ"ד מהלכות אישות, הלכה ט"ו), שיהודי מומר אינו יכול להוציא עצמו מכלל ישראל, ולכן 'ישראל' משומד שקידש,

אף על פי שהוא עובד עבודה זרה ברצונו, הרי אלו קידושין גמורין וצריכה ממנו גט". (הרה"ח ר' יוסף דיטשער)

בעת ששהה כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע בראצפערט, בימי מלחמת העולם הראשונה, שכרו עבור מרן דירה מיהודי אחד שלא

בשנים האחרונות לפני המלחמה לא נסע כ"ק מרן זי"ע בימות הקיץ לעיר מארינבאד כפי שנהג עד היום, זאת מחמת המצב המדיני ששרר אז ותמורת כן נסע מרן לעיירות הנופש במדינת פולין, ובימות הקיץ בשנת תרצ"ו שהה מרן במשך תקופה בעיר טשילקא ליד סאמבור במחוז לובו.

בעת שבתו שם ירדו גשמי זעף ושרר קור חזק ורוחות עזות שלא כרגיל. נכנסו אפוא כמה מאנשי העיר אל הקודש פנימה והתאוננו על מזג האוויר החורפי הפוקד עתה את עירם בעיצומם של ימות הקיץ, וכי הקור והגשמים פוגעים בתבואה שבשדות ונגרמים להם מכך הפסדים גדולים, ולא רק הם אלא גם בעלי האכסניות ובתי המרגוע שבערים ניוזקים מהעדר הנופשים עקב הקור והרוח והגשמים. את דבריהם חתמו בכך שאם ימשך הדבר הרי עלולים הם להפסיד את כל רכושם ולכן מבקשים הם את ברכת מרן שהרוחות והגשם ידלו.

החל מרן להתעניין אצלם על סדרי הלימודים עם תשב"ר בתלמוד תורה העירוני, ובתוך הדברים נודע למרן שאין לומדים שם עם ילדי החמד חומש ורש"י בפרשת השבוע כסדר הפרשיות, כנהוג מדורי דורות אלא הפרשיות נלמדות בזה אחר זה מבלי להתחשב בתקופת השנה. קרא מרן לילד קטן שנכח שם ושאלו איזו פרשה הוא לומד כעת, השיב הילד שהוא לומד עתה פרשת ויגש נענה מרן ואמר להם בתמיחה: "אם כן מה אתם רוצים הרי הילדים ב'חזר' לומדים כעת בקיץ את הפרשיות שקוראים בתורה בתקופת החורף..."

והוסיף מרן לומר, שמקובל מהקדמונים שלכל פרשה בתורה יש קשר ושייכות לשבוע בו שתקנו לקרוא פרשה זו, ועל ידי קריאת הפרשה נמשכת ההשפעה לאותה תקופה, כך לדוגמא בחודש אלול קורין בפרשת 'שום תשים עליך מלך' שבפרשת שופטים, כדי להזכיר ענין קבלת עול מלכות שמים והמלכת מלכו של עולם השייכות לחדשי אלול ותשרי. וכן גם קוראים בחודש אלול פרשת 'פי תצא למלחמה' כדי להזכיר ולעורר באותה תקופה את ענין התשובה ומלחמת היצר. וכך בכל הפרשיות ולכן כשלומדים פרשיות השייכות לתקופת החורף, גורם הדבר שישרור מזג אוויר חורפי באותה תקופה כמו בחורף.

ואמונתו התמימה עד שהוא מתכוון וסומך עצמו על מה שמרגלא בפומיה דאינשי (עי' ריטב"א קידושין מט:) כי עתיד החזיר להיות מותר באכילה, וממילא מתוך אמונתו הבהירה בביאת המשיח הקרובה במהרה בימינו, מזדרז הוא ומגדל כבר כעת דבר אחר..."

יסופר עוד: יהודי אחד קיים בעצמו מאמר

יישור הגדר מותרים הם לדינא באכילת הפירות).

בכל אשר פנה, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ואפילו כשיהודי דיבר בגנות עצמו והתאונן על ירידתו ברוחניות - היה משתיקו וממאן לשמוע. היה בורר זכותם של יהודים מתוך המון שבמעשים בלתי ראויים, מהפך בזכותם ונכנס בעובי הקורה כפרקליט המתייסר במאמציו להוציא את הנידון זכאי. גם באיברים המדולדלים מצא נקודה חבויה, ובעצמות היבשות גילה שביבי אורה בסתר עליון.

כשהגיע מרן לחיפה, תחנתו הראשונה בארץ ישראל, נכנס אצלו יהודי מגזע קודש שהרחיק ממסורת אבותיו וגזז את זקנו. טרם היכנסו, הביע הלה חששו בפני מכריו, שמא יגיד לו מרן מוסר על שהוא פוגם בזקנו. בצאתו סיפר, כי מיד בהיכנסו, נתן לו מרן שלום ואמר: "החתם סופר" פוסק, שגילוח הזקן בסם אין בו שום שאלה".

בדומה לזה, כאשר ביקש מרן להתעניין אודות אדם הנכנס אצלו, האם נמנה הוא על חוגי היראים או שהכיפה המונחת לראשו נחבשה עובר לכניסתו אליו - היה פונה אל הגבאי הרה"ח רבי שלום פויגל ז"ל ומנסח שאלתו בזו הלשון: "שלום, עהר פסק'ענט ווי דער מהרש"ל?" (= האם אדם זה פוסק כשיטת המהרש"ל?). שכן שיטת המהרש"ל (שו"ת מהרש"ל סימן עב) שחובת כיסוי הראש היא רק כאשר יוצאים מן הבית. האפשרות שאותו אדם אינו מכסה את ראשו גם בהיותו תחת כיפת השמים, אף לא עלתה כאפשרות.

(הרה"ח ר' יצחק לנדאו ז"ל)

אף כאשר סחו בפניו, או כשבצעמו דיבר, אודות אדם הרחוק משמירת דת ישראל, לא היה ניתן להגדירו כמי שאינו שומר תורה ומצוות, וכנודע שהיו לו למרן הגדרות שונות להגדיר בהן את אותם יהודים רחוקים. מעולם לא אמר על משהו 'רשע' או 'פושע', ולכל היותר התבטא על אדם שהתרחק מחיי תורה שהוא 'שוואכער' (= חלש). בדברו על אדם שהוא במדרגה שאינו מניח תפילין רח"ל, לא היה מסוגל להוציא מפיו מילים שכאלו, ורק אמר שהוא אינו מניח תפילין דרבנו תם.

אחד החסידים שבירושלים עיה"ק נזקק באחד הימים לעזרתו של פקיד יהודי בתל אביב, ולאחר שהסדיר את ענייניו סר לביתו של מרן ונכנס והשיח את לבו כי לא עלו הדברים יפה כפי ששיער. בין הדברים הזכיר את אותו פקיד, בציינו כי 'רשע' הוא. השיב לו מרן: "רשע?! עה... מסתמא אינו מניח תפילין בחולו של מועד"...

(מפי כ"ק האדמו"ר רבי איציקל מפשעוורסק צוק"ל)

באחד מביקוריו של הרב מפונבויז, הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, שוחחו אודות הציפייה למשיח צדקנו, ואמר הרב מפונבויז, כי היות וקרובה שעת הגאולה ובאותה עת תמלא הארץ דעה את ה', אזי יש להכין כמות גדולה

של תפילין בשביל בני הקיבוצים שישבו בתשובה. תיקנו מרן מיד והעיר: "תפילין דרבנו תם צריכים להכין להם"...

כשבא פעם רבה של תל אביב, הרב איסר יהודה אונטרמן ז"ל, לבקר אצל מרן, ביקשו מרן לעשות השתדלות שיבנו מקוואות נוספות בעיר.

את בקשתו שטח בהאי לישנא: "באים אצלי אנשים עם קוויטעלעך ורואה אני שחסרות מקוואות בעיר", ולא הוציא מרן בפי קדשו אמירה בגנותם של ישראל שאינם הולכים למקוה, אלא שחסרות מקוואות בעיר.

נכנס אל הקודש יהודי שהגיע מארצות הברית, שם התגורר באחת הערים הנידחות שיהודים בה מעט, ושומרי תורה ומצוות קומץ דחוק. כדרכו, התעניין מרן על מצב היהדות במקום מגוריו, והיות והיה זה מיד לאחר הימים הקדושים החל הלה לספר על ההתעוררות שהורגשו בראש השנה והיום הקדוש, כאשר כל חברי הקהילה נהרו לבתי הכנסיות ומילאו את היכלו מפה לפה, עד כדי כך שבשכונות מגוריו נזקקו הפרנסים לשכור אולם רחב ממדים והביאו לשם מאות ספסלים ושולחנות, ואף אז בקושי הספיק המקום להכיל את כל הבאים להתפלל. אמנם, הוסיף האיש, מראה זה נראה רק בימים הנוראים, אבל בשאר ימות השנה... עוד בטרם היה סיפק בידו להמשיך, עצר מרן בעדו ואף תפסו בידי, בהמשיכו במקומו במליצת יושר: "און א גאנץ יאהר דאווענען זיי ביחידות" (= ובכל השנה, מתפללים הם ביחידות).

(המשב"ק ר' יצחק לנדאו ז"ל)

באחת הפעמים שהגיע הרה"ח רבי לייביש מנדלוביץ ז"ל להסתופף בצל מרן בארעא דישראל, התעניין אצלו מרן אודות היהודים שבעירו, מינכן שבגרמניה, ושאל כמה 'היימישע יודען' מתגוררים שם, ונקב מנינם בכשלושים משפחות. שאל מרן מיהו השוחט, ונקב בשמו של הרה"ח רבי חיים מרדכי ראכליץ ז"ל. התפלא מרן ושאל: "וכי יכול השוחט להתפרנס משלושים משפחות?!". השיב רבי לייביש, כי גם 'סתם יהודים' רוכשים בשר משחיתתו. קם מרן ממקומו, אחז בשתי ידיו בשולחנו וקרא בשמחה: "אה, סתם יודען נעמען אויכעט פון די פלייש" (= סתם יהודים לוקחים אף הם מבשר זה). וברוב חביבות חזר שלוש פעמים על מליצת היושר שמצא על יהודי מינכן שאינם מתגעלים בבשר פיגולים.

בדומה לזה יסופר אודות אחד החסידים שעקר לאשכנז והתיישב באחת הערים הגדולות, ופעם בא לבעלזא ונכנס ליטול שלום. שאלו מרן, מה מעשיו בעיר מגוריו, והשיב כי משמש הוא כשוחט דמתא. שאל מרן, האם יש שוחטים נוספים בעיר, והשיב בשלילה. מיד השמיע מרן מליצת יושר על דרי העיר הזאת ואמר לנוכחים: "הביטו וראו כמה חשובים הם היהודים שבעיר זו. הלא מניינם עולה לכמה אלפים, וכולם אינם מוכנים לאכול אלא משחיתתו של חסיד בעלזא"...

מעולם לא העלה על דל שפתיו את הביטוי 'מחלל שבת' - כאילו לא היתה מציאות כזו

בדורו שיהודי יחלל את השבת - והיה מכנה אדם כזה שהוא "שוכח עיקר שבת", או "יהודי החושב שזהו יום שישי".

בדרך זו המליץ מרן בלשון המשנה (שבת סז): "כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה", שבכך הורו לנו חז"ל 'כלל גדול', שכאשר רואים יהודי הנכשל רח"ל בעשיית מלאכות בשבת, יש ללמד עליו זכות שהוא 'שוכח עיקר שבת' ולא בזדון לבו חילל את השבת.

וכעין זה סיפר המשב"ק הרה"ח ר' שלום פויגל ז"ל, שהגיע בפני מרן בקשתם של חסידים המתגוררים בעיר חיפה, שמבקשים שמרן יבוא לשבות בעירם, השיב מרן: "איני כיול לסבול ולראות איך שטועים וחושבים על שבת שהוא יום שישי".

פעם אורגנה תהלוכת נוער מטעם ה'הסתדרות', בשעות בין הערביים של שבת קודש, בעת שיהודים מסובים לסעודה שלישית ובטרם ינטו צללי ערב. הצעדה חלפה בסמוך לבית מרן, בכלי שיר ובמחולות, כאשר שאון גדול והלמות תופים נשמע מן הרחוב. התעניין מרן אצל המשב"ק מה פשר קול ההמולה, והלה השיב: "אם אגיד את האמת, אזי יכאב למרן מאד, כי הלא אלו 'שקצים' מחללי שבת". דחה מרן את דבריו והמליץ טוב בעדם, ואמר: "זיי זענען פון שמואל'ס יודען, און זיי האבן שוין געדאוונט מעריב של מוצאי שבת" (= יהודים אלו הולכים בשיטתו של שמואל, והתפללו כבר ערבית של מוצאי שבת).

(הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל)

פעם שוחח מרן אודות אדם אחד שלא היה מתנהג כראוי, וכדרכו בקודש נשמר מאד בלשונו והיפך בזכותו. נענה אחד הנוכחים ואמר, כי מכיר הוא את אותו אדם והוא פושע ישראל שאינו מניח תפילין. השיב לו מרן בהאי לישנא: "אין 'פרי מגדים' שטייט פארקערט פון דיר, שטייט אין 'פרי מגדים' (או"ח סימן לו) 'הירא להניחם משום דבעי גוף נקי ושמא לא יזהר בקדושתם כראוי, לא הוי בכלל פושעי ישראל'. ער איז א וודאי איינער וואס איז חושש אז עהר האט נישט קיין גוף נקי" (= 'פרי מגדים' כתוב להיפך מדבריו. 'פרי מגדים' כתוב, שהירא להניחם מחשש שמא לא יישמר בגוף נקי, אינו בכלל פושעי ישראל. אותו אדם בוודאי הוא מהחוששים שמא אין לו גוף נקי).

אירע פעם שהלך מרן בצפרא דשבתא ברחובה של עיר, ואילו גלווה המשמש בקודש, ותוך כדי הילוכם באה לקראתם קבוצת יהודים פורקי עול, שהלכו בתערובות ושרו שירים בקולי קולות, באופן שאפילו פשוטי עם היו נרתעים מהם במיאוס. עוד בטרם היה סיפק בידי הגבאי להבין את שלפניו, היסה אותו מרן ואמר לו: "שא-שא, לאז מיר זאגן" (= הנח לי להגיד) כי ירא מרן שיוציא הלה מילת גנאי עליהם, ומיד המליץ עליהם טוב ואמר: "אהה, יודען פרייען זיך מיט דעם שבת" (= יהודים שמחים עם השבת).

התודה והברכה להרה"ח ר' אהרן וינר שלט"א
להארות 5387722@gmail.com